

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Μια ιστορική ανάλυση του φαινομένου της Τρομοκρατίας

Αγγελική Καρακώστα

Ερευνητική Εργασία νο. 87

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

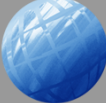
ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/της Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2023 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Ερευνητική Εργασία:

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Αγγελική Καρακώστα

Τελεόφοιτη του τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του
Παντείου Πανεπιστημίου Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών.

Αθήνα

Φεβρουάριος 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- Εισαγωγή.....	3
-Ιστορική αναδρομή.....	4
-Αναζήτηση του ορισμού της Τρομοκρατίας-Τελικός Ορισμός.....	5-6-7-8
-Κατηγορίες Τρομοκρατίας.....	9
-Κατηγορίες Τρομοκρατικών Οργανώσεων.....	9-10-11
-Η Τρομοκρατία στην Ελλάδα- Τρομοκρατική Οργάνωση 17 ^η Νοέμβρη.....	11
-Το Τρομοκρατικό χτύπημα της 11 ^{ης} Σεπτεμβρίου.....	12
-Νέες Τάσεις της Τρομοκρατίας.....	12-13
-Επίλογος.....	14
-Βιβλιογραφία.....	15-16

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει το σύνθετο φαινόμενο της τρομοκρατίας. Η τρομοκρατία από τη πρώτη εμφάνισή της κατά τη Γαλλική Επανάσταση τον 18ο αιώνα έχει μια παράξενη και πρωτόγνωρη δυναμική. Η θρησκευτική ιστορία κοινωνικοπολιτικές δομές μέσα στα χρόνια έχουν μεταβάλει το περιεχόμενο και τη φύση της. Έτσι κάτι τέτοιο καθιστά δύσκολο τον όποιο ορισμό της. Ορόσημο αποτέλεσαν τα τραγικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 με το φοβερό τρομοκρατικό χτύπημα στη Νέα Υόρκη και Ουάσιγκτον. Η σύγκρουση ενός αεροπλάνου της γραμμής πάνω στους δίδυμους πύργους, η επακόλουθη κατάρρευσή τους και η σύγκρουση ενός άλλου αεροπλάνου στο πεντάγωνο συγκλόνισαν την κοινή γνώμη παγκοσμίως και σήμαναν την αφετηρία μιας νέας εποχής στο πλαίσιο της οποίας η έννοια «τρομοκρατία» απέκτησε άλλη σημασία.

Η ανάλυσή μας θα ξεκινήσει με μια σύντομη ιστορική αναδρομή του φαινομένου της τρομοκρατίας που θα μας επιτρέψει να εξετάσουμε τις ρίζες αυτού του πολυσύνθετου φαινομένου και θα επιτρέψει την περαιτέρω κατανόηση του. Είναι επιτακτικό να ψάξουμε και έπειτα να δώσουμε τον ορισμό της τρομοκρατίας. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε τόσο στις κατηγορίες της τρομοκρατίας όσο και στις κατηγορίες των τρομοκρατικών οργανώσεων. Μετά την εξέταση όλων των παραπάνω, θα γίνει αναφορά της τρομοκρατίας στην Ελλάδα και στην τρομοκρατική οργάνωση της 17ης Νοεμβρίου καθώς και η αναφορά στην τρομοκρατία σε παγκόσμιο επίπεδο μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου. Τέλος η ερευνητική εργασία θα ολοκληρωθεί με τις νέες τάσεις της τρομοκρατίας κάτι που φυσικά φανερώνει και το πολυσύνθετο χαρακτήρα της.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Επιχειρώντας, μία σύντομη ιστορική αναδρομή, διαπιστώνεται ότι η έννοια της τρομοκρατίας

συναντάται σε πολλά κείμενα αρχαίων συγγραφέων και κυρίως Ελλήνων φιλοσόφων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ιστορία της τρομοκρατίας χωρίζεται σε τέσσερις φάσεις. Η πρώτη αφορά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης το 1789. Η συγκεκριμένη λέξη χρησιμοποιήθηκε από την πολιτική οργάνωση των Ιακωβίνων που τα μέλη της ανήκαν στον χώρο των ακραίων και αδιάλλακτων. Οι Ιακωβίνοι προκειμένου να οικοδομήσουν τη νέα κοινωνική τάξη προχώρησαν σε πράξεις βίας και τρομοκρατίας, εκτελώντας μάλιστα τους αριστοκράτες και πραγματοποιώντας τρομοκρατικές ενέργειες για να εκδικηθούν τους αντιφρονούντες. Το ίδιο χρονικό διάστημα ο όρος «τρομοκρατία» λαμβάνει την ερμηνεία του “καθεστώτος του τρόμου” από το Λεξικό της Γαλλικής Ακαδημίας. Αυτομάτως λοιπόν η «τρομοκρατία» αποκτά αρνητική έννοια, ενώ «τρομοκράτης» θεωρείται όποιος έχει εγκληματικές προθέσεις. Η δεύτερη φάση ξεκινά τα μέσα του 19 αιώνα όπου οι όροι τρομοκρατία και τρομοκράτης απέκτησαν αυτόνομο ιδεολογικό περιεχόμενο.

Αναλυτικότερα, την περίοδο 1818–1881 οι Ρώσοι επαναστάτες εναντιώθηκαν έντονα κατά της αυταρχικής κυβέρνησης. Την ίδια στιγμή διάφορες εθνικιστικές ομάδες έκαναν την εμφάνιση τους στην Ευρώπη. Η ομάδα των Ιρλανδών και η ομάδα των Μακεδόνων και των Αρμενίων στην Τουρκία είναι μόνο δύο παραδείγματα των συνόλων που διεκδίκησαν την αυτονομία τους μέσω της βίας. Στην δεύτερη φάση που κορυφώθηκε κατά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι τρομοκρατικές ενέργειες λειτουργούσαν υπό ένα πρίσμα αντιαποικιακό, με τις περιπτώσεις της Ινδοκίνας, Ινδονησίας, Ινδίας. Στην τρίτη φάση επί Ψυχρού Πολέμου, έκαναν την εμφάνισή τους τα πρώτα μαρξιστικά, λενινιστικά και μαοϊκά φοιτητικά κινήματα με δράση υπό το τρίπτυχο αντιαμερικανισμού - αντιιμπεριαλισμού – αντικαπιταλισμού. Είναι η εποχή της δημιουργίας των ισχυρότερων τρομοκρατικών οργανώσεων, της Γερμανικής Φράξιας Κόκκινου Στρατού(Rote Armee Fraktion 1970- 1998), των Ερυθρών Ταξιαρχιών(Brigate Rosse 1970), των ελληνικών οργανώσεων της 17 Νοέμβρη (1975) και του Επαναστατικού Λαϊκού Αγώνα (1975), της Ιρλανδικής IRA(1977-1922), της Ισπανικής Euskadi Ta Askatasuna, που σημαίνει Βασκική γη Και Ελευθερία(1958-2011) και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (1964). Η τέταρτη φάση ξεκινά το 1990 και διανύεται μέχρι σήμερα, με κορύφωση την 11η Σεπτεμβρίου 2001 στις Η.Π.Α., τη Μαδρίτη του 2004 και το Λονδίνο του 2005, με πρωταγωνιστή τον φανατικό Ισλαμισμό.¹

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ-ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΟΡΙΣΜΟ

Στην εποχή μας οι περισσότεροι έχουν μια αόριστη ιδέα ή εντύπωση, για το τι είναι η

---

¹ Καρδαρά, Α. “ *Το φαινόμενο της τρομοκρατίας: Καταβολές και ορισμός*” (2017)

τρομοκρατία, αλλά στερούνται ενός συγκεκριμένου, ακριβούς και αληθινά επεξηγηματικού ορισμού της λέξης. Η ασάφεια αυτή έχει υποκινηθεί, εν μέρει, από τα σύγχρονα μέσα ενημέρωσης, τα οποία στην προσπάθειά τους να μεταφέρουν ένα συχνά σύνθετο και πολύπλοκο μήνυμα, μέσα σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα, στον τηλεοπτικό αέρα ή στον έντυπο τύπο, οδηγούν αρκετές φορές στην ταξινόμηση βίαιων πράξεων ως «τρομοκρατία»(Hoffman, 2006). Ωστόσο, ένας καθολικός ορισμός αποτελεί κάτι το δύσκολο, επειδή διαφορετικοί φορείς, οργανισμοί και κυβερνητικές υπηρεσίες υιοθετούν διαφορετικούς ορισμούς, προκειμένου να ταιριάζουν καλύτερα στον ιδιαίτερο ρόλο τους και τις προτιμήσεις τους(Bruce, 2013). Ούτε και οι ορισμοί στα λεξικά δεν παρέχουν ικανοποιητική βοήθεια. Το κατ' εξοχήν κυρίαρχο και πολύ-διαβασμένο αγγλικό λεξικό "Oxford English Dictionary" ήταν απογοητευτικό στην πληροφόρηση του θέματος αυτού, καθώς η πρώτη ερμηνεία του όρου "τρομοκρατία" ήταν υπερβολικά κυριολεκτική ή ιστορική, κατ' αντιστοιχία, με τη σύγχρονη χρήση του όρου, παρέχοντας τον ακόλουθο ορισμό: *«τρομοκρατία: Ένα σύστημα τρόμου. 1. Κυβέρνηση μέσω εκφοβισμού, σύμφωνα με τις νοθετήσεις του κόμματος εξουσίας στη Γαλλία, κατά την επανάσταση του 1789–94; το σύστημα του «τρόμου». 2. Μια πολιτική που στοχεύει να χτυπήσει με τρόπο, εκείνους που είναι αντίθετοι σε αυτή; η υιοθέτηση μεθόδων εκφοβισμού; το γεγονός της τρομοκράτησης ή δημιουργίας κλίματος τρομοκρατίας»*. Οι ορισμοί αυτοί ήταν εντελώς ανεπαρκείς. Ο πρώτος ορισμός ήταν ιστορικός και σε σχέση με τη σύγχρονη χρήση του όρου, μια ανεπαρκής αναχρονιστική περιγραφή. Ο δεύτερος ορισμός που προσφέρονταν, ήταν λίγο πιο χρήσιμος. Ενώ ο φόβος μνημονεύονταν, ο ορισμός εξακολουθούσε να έχει τόσο ευρεία εφαρμογή, ώστε να ισχύει για σχεδόν οποιαδήποτε ενέργεια που προκαλεί φόβο(Hoffman, 2006). Σήμερα, το αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης ορίζει την τρομοκρατία ως *«την ανεπίσημη ή μη εξουσιοδοτημένη χρήση βίας και εκφοβισμού για την επιδίωξη πολιτικών σκοπών»*(Stevenson 2010). Είναι αξιοσημείωτο ότι, ο ορισμός αυτός δεν λαμβάνει υπόψη ούτε τη φύση των δραστών, ούτε τα μέσα ή τους μηχανισμούς για την επίτευξη των στόχων τους. Επίσης, δεν αναφέρει τη χρήση της απειλής της βίας, δε διευκρινίζει ποιοι είναι οι στόχοι ή ποιοι θα μπορούσαν να είναι περάν του πολιτικού χαρακτήρα τους. Ως εκ τούτου, αν και ο ορισμός αυτός μπορεί να είναι χρήσιμος σε εισαγωγικό στάδιο, η περαιτέρω εξέταση και διαπίστωση της έλλειψης βασικών κριτηρίων και στοιχείων, τον καθιστά μη πρακτικό και μη νομικά και επιστημονικά κατατοπιστικό(Hoffman, 2006).²

Σύμφωνα με την Εθνική συμβουλευτική επιτροπή για τα πρότυπα και τους στόχους της Ποινικής Δικαιοσύνης(NACCSJG 1976) ένας συνοπτικός ορισμός της τρομοκρατίας είναι *« η απειλή της βίας και η χρήση φόβου για τον εξαναγκασμό ,την πειθώ και την προσοχή του κοινού»*(Williams 2013).³ Σήμερα υπάρχουν τρεις ορισμοί της Τρομοκρατίας που θεωρούνται αποδεκτοί από πολλές πλευρές. Ο πρώτος δόθηκε το 1983 από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ,τρομοκρατία είναι η «εκ

² B. Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia, 2006

³ P. D. Williams, *Security Studies*, 2nd Edition, Routledge, 2013

προμελέτης και με πολιτικά κίνητρα βία, κατά αμάχων στόχων, από υποεθνικές ομάδες ή μυστικούς πράκτορες, που αποσκοπούν συνήθως στο να επηρεάσουν ένα κοινό». Ο δεύτερος το 1988 προέρχεται από τους επιστήμονες Άλεξ Σμιντ (Alex P. Schmid) και Άλμπερτ Γιόνγκμαν (Albert J. Jongman)⁴ και είναι ο παρακάτω: «Η τρομοκρατία είναι μια μέθοδος επαναλαμβανόμενων πράξεων βίας, στην οποία εμπλέκονται σχετικά κρυφά άτομα, ομάδες ή κρατικοί δρώντες, λόγω ιδιοσυγκρασίας, εγκληματικών ή πολιτικών λόγων, και όπου, σε αντίθεση με τη δολοφονία, οι άμεσοι στόχοι της βίας δεν αποτελούν και τον απώτερο σκοπό αυτής. Τα δε άμεσα θύματα επιλέγονται τυχαία ή μέσω συμβολικής στοχοποίησης, ως μέρος ενός ευρύτερου πληθυσμού-στόχου στον οποίο αποσκοπεί η πράξη, λειτουργώντας ως μήνυμα προς αυτόν. Έτσι, διαμέσου του θύματος, αποκαθίσταται μια επικοινωνία μεταξύ των δρώντων και του -τελούντος σε κίνδυνο- ακροατηρίου, μέσω της επιδίωξης τρομοκράτησης, της προβολής απαιτήσεων ή της έλκυσης προσοχής, ανάλογα με την τελική στόχευση, που μπορεί να είναι ο εκφοβισμός, ο πειθαναγκασμός ή η προπαγάνδα». Ο τρίτος ορισμός το 1997, υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και ορίζει ως Τρομοκρατία ως «...τις εγκληματικές ενέργειες που αποσκοπούν στην πρόκληση φόβου, είτε στο σύνολο της κοινωνίας είτε σε μια ομάδα ατόμων είτε σε μεμονωμένα άτομα, έχοντας ως κίνητρο πολιτικές στοχεύσεις. Οι πράξεις αυτές είναι σε κάθε περίπτωση μη δικαιολογημένες, άσχετα από τη φύση των -εθνικών, θρησκευτικών, φιλοσοφικών, ιδεολογικών, πολιτικών, φυλετικών, θρησκευτικών- κινήτρων που επικαλούνται οι δράστες» (Κλειτσίκας, Speranzoni 2003 & Schmid 2004).⁵

Από την άλλη το FBI ορίζει την τρομοκρατία ως «την παράνομη χρήση δύναμης ή βίας, κατά προσώπων ή ιδιοκτησίας, για να εκφοβίσει ή να εξαναγκάσει μια κυβέρνηση, τον άμαχο πληθυσμό, ή οποιοδήποτε τμήμα αυτών, στην προώθηση των πολιτικών ή κοινωνικών στόχων της». Τέλος, το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ ορίζει την τρομοκρατία ως «την παράνομη χρήση - ή απειλή χρήσης - δύναμης ή βίας, κατά προσώπων ή ιδιοκτησίας, για να εξαναγκάσει ή να εκφοβίσει κυβερνήσεις ή κοινωνίες, συχνά για την επίτευξη πολιτικών, θρησκευτικών ή ιδεολογικών στόχων» (Hoffman, 2006).

Καταληκτικά, ο καθένας από τους παραπάνω ορισμούς αντανακλά τις προτεραιότητες και τα ιδιαίτερα συμφέροντα κάθε Υπηρεσίας. Το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ δίνει έμφαση στην προμελετημένη και σχεδιασμένη φύση της τρομοκρατίας και τονίζει τον πολιτικό χαρακτήρα της. Ωστόσο, ορισμός του FBI για την τρομοκρατία -σε αντίθεση με τον ορισμό του Υπουργείου Εξωτερικών- καλύπτει τις ψυχολογικές διαστάσεις της τρομοκρατικής πράξης και προσδιορίζει ως «αμάχους» τις κυβερνήσεις και τους πολίτες της, αλλά και άψυχα αντικείμενα, όπως η ιδιωτική και

---

⁴ Schmid, A. P., & Jongman, A. J., *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories and literature*, New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1988

⁵ Ν. Κλειτσίκας, Α. Speranzoni, *Φαινόμενα Τρομοκρατίας-Ο ελληνικός νεοφασισμός μέσα από τα αρχεία των Μυστικών Υπηρεσιών*, Προσκήνιο, Αθήνα 2003

η δημόσια περιουσία. Ο ορισμός του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ για την τρομοκρατία είναι αναμφισβήτητα ο πιο πλήρης από τους τρεις. Η τρομοκρατική απειλή στοχεύει σε ολόκληρες κοινωνίες, αλλά και κυβερνήσεις, οι στόχοι είναι θρησκευτικοί και ιδεολογικοί και φυσικά πολιτικοί.⁶

ΤΕΛΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Όλοι οι ορισμοί που αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν μια προσπάθεια καθορισμού του σύνθετου φαινομένου της τρομοκρατίας. Κάτι τέτοιο είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί θα επιτρέψει στους αναλυτές και ακαδημαϊκούς, στις κυβερνήσεις και στις ίδιες τις κοινωνίες να εντοπίζουν την τρομοκρατία και να δημιουργούν αντιτρομοκρατικά μέτρα για τη καταστολή της. Τα τελικά τρία χαρακτηριστικά που έχουν προταθεί από τους αναλυτές Schmid and Jongman για τον ορισμό της τρομοκρατίας είναι (1) το πολιτικό κίνητρο (2) η χρήση βίας (3)η σκόπιμη δημιουργία αίσθησης φόβου. Στην ερευνά τους οι Alex Schmid & Albert Jongman εξέτασαν 109 ορισμούς της τρομοκρατίας και κατέληξαν σε 22 συχνά χρησιμοποιούμενα «στοιχεία ορισμού», όπως φαίνεται και στο παρακάτω πίνακα που παρατίθεται.⁷

ΣΤΟΙΧΕΙΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
1. Βία, δύναμη	83.5
2. Πολιτικός	65
3. Φόβος	51
4 .Απειλή	47
5. Ψυχολογικές επιδράσεις και αναμενόμενες αντιδράσεις	41.5
6. Διαφοροποίηση θύματος-στόχου	37.5
7. Σκόπιμη, σχεδιασμένη, συστηματική, οργανωμένη πράξη	32
8. Μέθοδος μάχης, στρατηγική, τακτική	30.5

⁶ B. Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia, 2006

⁷ Schmid, A. P., & Jongman, A. J., *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories and literature*, New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1988

9.Κανονικότητα, κατά παράβαση των αποδεκτών κανόνων, χωρίς ανθρωπιστικούς περιορισμούς	30
10.Εξαναγκασμός, εκβίαση, επαγωγή συμμόρφωσης	28
11.Πτυχή δημοσιότητας	21.5
12.Αυθαιρεσία	21
13.Πολίτες, άμαχοι, ουδέτεροι, ξένοι ως θύματα	17.5
14.Εκφοβισμός	17
15.Αθωότητα θυμάτων	15.5
16.Ομάδα, κίνημα, οργάνωση ως δράστης	14
17.Συμβολική άποψη, επίδειξη σε άλλους	13.5
18.Μη μετρησιμότητα, μη προβλεψιμότητα, μη προσδοκιμότητα της εμφάνισης/ύπαρξης της βίας	9
19.Μυστική, συγκεκαλυμμένη φύση	9
20.Επαναληψιμότητα; σειριακός ή εκστρατευτικός χαρακτήρας της βίας	7
21. Εγκληματικός/ή	6
22.Απαιτήσεις για τρίτους	4

Πηγή: Schmid, A. P., & Jongman, A. J. (1988). *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories and literature* New Brunswick, NJ: Transaction Books.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Προκειμένου να κατανοήσουμε ακόμα περισσότερο το σύνθετο φαινόμενο της τρομοκρατίας, είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στις τέσσερις μεγάλες κατηγορίες της τρομοκρατίας που έχει

καταδείξει η έρευνα. Αυτό θα προβεί ιδιαίτερα χρήσιμο διότι μετέπειτα θα γίνει και αναφορά στις κατηγορίες των τρομοκρατικών οργανώσεων. Η πρώτη κατηγορία της τρομοκρατίας περιλαμβάνει τα απελευθερωτικά κινήματα, με εθνικό ή θρησκευτικό χαρακτήρα, τα οποία έχουν λαϊκή βάση και κάνουν χρήση ένοπλων δυνάμεων. Τα κινήματα αυτά στοχεύουν στην αυτό-κυβέρνηση ή ανεξαρτησία. Σε αυτή την κατηγορία ανήκει η Παλαιστινιακή Απελευθερωτική Οργάνωση και ο IRA. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τους αντί – ιμπεριαλιστές ή επαναστατικές ομάδες, χωρίς λαϊκό έρεισμα, που συνήθως μάχονται για την πάλη των τάξεων και χρησιμοποιούν τον ένοπλο αγώνα, εφαρμόζοντας και την τακτική του αντάρτικου πόλεων σε μη δημοκρατικές κοινωνίες, όπως είναι οι: Tupamaros στην Ουρουγουάη, Marighella στην Βραζιλία και Montoneros στην Αργεντινή. Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τις περιθωριακές πολιτικές ομάδες που επιδιώκουν να φέρουν την επανάσταση σε δημοκρατικές βιομηχανοποιημένες κοινωνίες. Δεν έχουν λαϊκό έρεισμα, ενώ η στρατηγική τους στηρίζεται στην ιδεολογική θέση ότι το σύστημα είναι καταπιεστικό. Εδώ εντάσσονται οι Ερυθρές Ταξιαρχίες και οι Weathermen. Η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει την κρατική και παρακρατική τρομοκρατία που στοχεύουν στη διατήρηση της κυριαρχίας τους σε κράτη και κοινωνικές ομάδες. Γι' αυτό αποβλέπουν στην απόκτηση οπιδών ακόμη και μέσα στα πλαίσια του εκφοβισμού, αλλά και στην εξόντωση (συχνά σε μαζική κλίμακα) των πραγματικών ή εν δυνάμει αντιπάλων τους.⁸

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Σε συνέχεια της ανάλυσης του φαινομένου της τρομοκρατίας είναι αναγκαία η κατηγοριοποίηση των τρομοκρατικών οργανώσεων. Η κατηγοριοποίηση αυτή γίνεται με γνώμονα το κίνητρο της κάθε τρομοκρατικής οργάνωσης όποτε δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτη καθώς τα κίνητρα είναι λογικό να αλλάζουν στη πορεία του χρόνου.

• ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΜΕ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΙΜΟ

Σύμφωνα με τον Bruce Hoffman⁹ (1993:12) οι περισσότερες τρομοκρατικές οργανώσεις εμπνέονται από την θρησκεία. Ήταν μάλιστα από τους πρώτους στοχαστές που αναγνώρισαν αυτή την αιτιακή σύνδεση. Η θρησκευτική τρομοκρατική βία γίνεται σχεδόν αυτοσκοπός-ένα ηθικά δικαιολογημένο ή θεϊκά υποκινούμενο μέσο για την επίτευξη του απόλυτου σκοπού των

---

⁸ Καρδαρά, Α. “ Το φαινόμενο της τρομοκρατίας: Καταβολές και ορισμός” (2017)

⁹ B. Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia, 2006

τρομοκρατών. Σύμφωνα μάλιστα και με τον Laqueur (1999:128)¹⁰ η θρησκεία αποτελεί την κύρια ιδεολογική υποστηρικτική βάση της τρομοκρατίας. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται η Al Qaeda.¹¹

- ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΣΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ

Αυτές οι ομάδες υποκινούνται από εθνικισμό, την εθνότητα ή / και την θρησκεία και επιδιώκουν την δημιουργία μιας νέας πολιτικής τάξης ή ενός νέου κράτους, με βάση την εθνική κυριαρχία ή την ομοιογένεια. Ένα παράδειγμα αποτελεί ο προσωρινός Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός της Βόρειας Ιρλανδίας (PIRA).

- ΑΚΡΟΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Οι ακροαριστερές τρομοκρατικές ομάδες επιδιώκουν να αλλάξουν ολόκληρο το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό σύστημα ενός κράτους σύμφωνα με ένα εξτρεμιστικό ακροαριστερό μοντέλο. Η ιδεολογία τους είναι συχνά μαρξιστική- λενινιστική. Παραδείγματα αποτελούν η Φράζια Κόκκινου Στρατού στη Γερμανία και οι Ερυθρές Ταξιαρχίες στην Ιταλία. Σύμφωνα με τον Hoffman (2006) η βία που προέρχεται από ακροαριστερές τρομοκρατικές ομάδες κάνει διακρίσεις και είναι περιορισμένη σε έκταση.¹²

- ΑΚΡΟΔΕΞΙΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Οι ακροδεξιές τρομοκρατικές ομάδες επιδιώκουν να αλλάξουν ολόκληρο το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό σύστημα σύμφωνα με ένα εξτρεμιστικό δεξί μοντέλο. Πιστεύουν ότι πρέπει να πυροδοτήσουν έναν εμφύλιο πόλεμο για να σώσουν την κοινωνία. Οι ακροδεξιοί τρομοκράτες καταλαμβάνουν έναν μικρό χώρο σε ένα πολύ μεγαλύτερο δεξιό οικοσύστημα, αλλά διαφοροποιούνται καθώς πραγματοποιούν ή τάσσονται υπέρ της πραγματοποίησης προμελετημένων, με πολιτικά κίνητρα επιθέσεων εναντίον διαφόρων εκλαμβανόμενων εχθρών. Οι ακροδεξιοί τρομοκράτες απαρτίζονται από μια ποικιλία ανθρώπων, περιλαμβανομένων αυτών που αμφισβητούν την κυβερνητική εξουσία, τρομοκρατών που αντιτίθενται σε συγκεκριμένες πολιτικές όπως οι αμβλώσεις. Οι πρόσφατες επιθέσεις στη Νορβηγία, Γερμανία, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο δείχνουν πως η μεγαλύτερη και πιο άμεση απειλή προέρχεται από τους ακροδεξιούς τρομοκράτες που ενεργούν στο όνομα αυτής που θεωρούν μια ανώτερη αλλά πολιορκούμενη «λευκή ταυτότητα».¹³

---

¹⁰ B. Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia, 2006

¹¹ Haynes, J. “ *Θρησκεία και Πολιτική* ” (2018)

¹² Γρηγοριάδης, Γ. “ *Η Τρομοκρατία στην Ευρώπη σε αριθμούς στα χρόνια της κρίσης* ” (2021)

¹³ Lichtenstein, S. “ *Ααυξανόμενη απειλή η δεξιά τρομοκρατία στην Ευρώπη* ” (2021)

- ΜΟΝΟΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Η τρομοκρατία για μεμονωμένο ζήτημα διαπράττεται με την επιθυμία να αλλάξει μια συγκεκριμένη πολιτική ή πρακτική εντός μιας κοινωνίας. Ο όρος χρησιμοποιείται για την περιγραφή των τρομοκρατικών ομάδων για τα δικαιώματα των ζώων και για το περιβάλλον.¹⁴

Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ 17^η ΝΟΕΜΒΡΗ

Η ανάλυση των κατηγοριών των τρομοκρατικών οργανώσεων καθιστά σκόπιμη την αναφορά στην τρομοκρατική οργάνωση της 17ης Νοεμβρίου και στην τρομοκρατία στην Ελλάδα γενικότερα. Η τρομοκρατία στην Ελλάδα διακρίνεται για την μακροβιότητα της αν και άργησε να εμφανιστεί σε σχέση με τη διεθνή σκηνή λόγω της δικτατορίας από το 1967 μέχρι το 1974. Αμέσως μετά την πτώση της Χούντας των συνταγματαρχών άρχισε η δράση των ελληνικών τρομοκρατικών οργανώσεων. Σημαντικότερες υπήρξαν η Επαναστατική Οργάνωση 17 Νοέμβρη(1974 - 2002), ο Επαναστατικός Λαϊκός Αγώνας(1975 - 1995), ο Επαναστατικός Αγώνας(2003 - 2017), η Συνωμοσία Πυρήνων της Φωτιάς(2008 - σήμερα) και η Σέχτα Επαναστατών(2009 - σήμερα) οι οποίες ευθύνονται για αρκετές τρομοκρατικές ενέργειες.

Παρολαυτά η δράση της 17N υπήρξε η πιο ανησυχητική. Η δράση της περιελάμβανε δολοφονίες, βομβιστικές επιθέσεις, αρπαγές οπλισμού και σημαντικό αριθμό ληστειών και προκάλεσε το θάνατο 23 Ελλήνων και ξένων πολιτικών, στρατιωτικών, αστυνομικών, διπλωματών, οικονομικών παραγόντων και πολιτών. Εντάσσεται στις ακροαριστερές τρομοκρατικές οργανώσεις και αυτοπροσδιορίζεται ως αντιιμπεριαλιστική, αντιαμερικανική και μαρξιστική. Ξεκίνησε τη δράση της τη νύχτα της 23ης Δεκεμβρίου 1975 με τη δολοφονία του «σταθμάρχη» της CIA στην Αθήνα, Richard Welch. Η δράση της σταμάτησε το 2002, όταν συνελήφθη βαριά τραυματισμένος ο Σάββας Ξηρός έπειτα από πρόωρη έκρηξη του αυτοσχέδιου εκρηκτικού μηχανισμού που τοποθετούσε στα εκδοτήρια ακτοπλοϊκής εταιρίας στον Πειραιά. Με βάση τον νόμο «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων (Ν.2928/2001)», δεκατέσσερις κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν ως μέλη της οργάνωσης με ποινές που κυμάνθηκαν από 8 χρόνια έως ισόβια.¹⁵

---

¹⁴ Γρηγοριάδης, Γ. “Η Τρομοκρατία στην Ευρώπη σε αριθμούς στα χρόνια της κρίσης”(2021)

¹⁵ Μπότση,Μ. “The Mysteries of Terrorism and Political Violence in Greece”(2003)

ΤΟ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΧΤΥΠΗΜΑ ΤΗΣ 11^{ης} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Η μέρα που έμελλε να γίνει από τις πιο μαύρες στην ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών είναι η 11^η Σεπτεμβρίου. Την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001 19 τρομοκράτες της al-Qaeda χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες έκαναν αεροπειρατεία σε επιβατικά αεροπλάνα. Τα δυο συνετρίβησαν στους πύργους του World Trade Center, ενώ το τρίτο στο Πεντάγωνο και το τέταρτο συνετρίβη σε ένα χωράφι στην Pennsylvania. Έτσι, η κυβέρνηση Bush ξεκίνησε τον λεγόμενο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Οι αεροπειρατές ήταν ισλαμιστές τρομοκράτες από την Σαουδική Αραβία και από άλλα αραβικά έθνη και η τρομοκρατική ενέργεια συνδέθηκε με το καθεστώς των Ταλιμπάν και του Σαντάμ Χουσεΐν. Για αυτό η κυβέρνηση Bush εισέβαλε στο Αφγανιστάν για να καθαιρέσουν τους Ταλιμπάν και στη συνέχεια στο Ιράκ με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ο Μπιν Λάντεν ο οποίος ανέλαβε την ευθύνη για την τρομοκρατική επίθεση 3 χρόνια μετά, εντοπίστηκε τον Μάιο του 2011 σε ένα κρησφύγετο στο Αμποτάματ του Πακιστάν και σκοτώθηκε από τις αμερικανικές δυνάμεις. Γενικά υπολογίζεται ότι 3000 άτομα σκοτώθηκαν, το κόστος των επιθέσεων έφτασε στα 75 δισεκατομμύρια δολάρια, οι υλικές ζημιές ήταν ανυπολόγιστες και το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου παραμένει η πιο θανατηφόρα τρομοκρατική επίθεση στην ανθρώπινη ιστορία.¹⁶

ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με την αναφορά στις νέες τάσεις της τρομοκρατίας. Μετά την δεκαετία του 1990 σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις στο πεδίο της τρομοκρατίας. Θα μπορούσε μάλιστα να μιλήσει κανείς για νέες μορφές και τάσεις της τρομοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα νέες τάσεις αποτελούν ο ισλαμιστικός εξτρεμισμός, η τρομοκρατία «κατά παραγγελία», η τρομοκρατία του «ενός θέματος», το νέο οργανωμένο έγκλημα. Επίσης, στις τάσεις συγκαταλέγονται τα «όπλα μαζικής καταστροφής» ή αλλιώς η πυρηνική, χημική, βιολογική καθώς και η ηλεκτρονική τρομοκρατία.

Ο Ισλαμιστικός εξτρεμισμός αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές μορφές της νέας τρομοκρατίας. Φανατικοί ισλαμιστές στο όνομα του Ισλάμ οδηγούνται σε βίαιες τρομοκρατικές πράξεις. Ο Ισλαμιστικός εξτρεμισμός όμως εμπεριέχει και πολιτικούς στόχους (πολιτικό Ισλάμ). Μεγάλες Ισλαμιστικές οργανώσεις αποτελούν η Τζιχάντ, η Χεζμπαλάχ και η Χαμάς αλλά

---

¹⁶ A.Onion, M. Sullivan and M.Mullen, “September 11 Attacks”(2018)

υπάρχουν και άλλες μικρότερες. Οι οργανώσεις αυτές χρηματοδοτούνται από τους Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν καθώς και τον, πλέον γνωστό σε όλους μας, υπεύθυνο για το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στην Νέα Υόρκη Σαουδάραβα μεγαλοεπιχειρηματία Μπιν Λάντεν. Η βία για αυτούς αποτελεί ιερή πράξη για αυτό οδηγούνται και στον λεγόμενο «ιερό πόλεμο».

Στη συνέχεια η τρομοκρατία «κατά παραγγελία» σχετίζεται κατά κύριο λόγο με μισθοφόρους. Οι μισθοφόροι έχουν ως μόνο κίνητρο το οικονομικό όφελος και δεν ασπάζονται κάποια ιδεολογία. Αναλαμβάνουν βίαιες ενέργειες όπως δολοφονίες, εμπρησμούς και οι δραστηριότητές τους υπάγονται στο πλαίσιο του νέου οργανωμένου εγκλήματος.

Από την άλλη, η βία στη τρομοκρατία του «ενός θέματος»(αλλιώς ακροαριστερή τρομοκρατία) αποδίδεται σε κυβερνητικές πράξεις ή σε κυβερνητική αδράνεια.

Όσον αφορά το νέο οργανωμένο έγκλημα εμφανίστηκε με το τέλος του διπολικού συστήματος. Εκείνο το διάστημα ενέργειες, όπως δολοφονίες κατά πολιτικών προσώπων, διακίνηση ναρκωτικών, οργανωμένη πορνεία, χαρακτηρίστηκαν τρομοκρατικές και επέστησαν την προσοχή στη διεθνή κοινότητα.

Στις τάσεις της τρομοκρατίας συγκαταλέγεται και η χρήση Όπλων Μαζικής Καταστροφής ή αλλιώς η πυρηνική, χημική, βιολογική τρομοκρατία που μπορεί να προβεί καταστροφική για τον άνθρωπο και για την φύση.

Τέλος, μια άλλη μορφή τρομοκρατίας είναι η ηλεκτρονική τρομοκρατία που είναι απόρροια της εξέλιξης της τεχνολογίας.¹⁷

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

---

¹⁷ Μπότση, Μ. “Περί του ορισμού της τρομοκρατίας” ,σ. σ 44-64 (2000)

Συνοψίζοντας τα όσα γράφτηκαν σε αυτή την ερευνητική εργασία περί τρομοκρατίας, παραμένει ένα πολύπλοκο και πολύπλευρο φαινόμενο με έναν πολύ ρευστό ορισμό, καθώς τα δεδομένα συνεχώς αλλάζουν. Πρόκειται για ένα κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο και είναι ιδιαίτερα δύσκολο να διερευνηθεί διεξοδικά. Είναι λογικό λοιπόν πολλά ερωτήματα να μην έχουν απαντηθεί γύρω από αυτό το ζήτημα και πόσο μάλλον σε μια ερευνητική εργασία περιορισμένης έκτασης. Η τελευταία αναφορά μας στις νέες τάσεις της τρομοκρατίας φανερώνει ότι ο σύγχρονος κόσμος με τις εξελίξεις στην τεχνολογία δημιουργεί έδαφος για την δράση τρομοκρατών, νέων όπλων και εξοπλισμών. Το μέλλον δεν μπορεί κανείς να το προβλέψει αλλά είναι αυτονόητο ότι όλες οι πολιτικές πρέπει να στοχεύουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ο δρόμος προς την επιτυχία προμηνύεται μακρύς και δύσκολος, αλλά τουλάχιστον δεν είναι αδύνατος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1)Ελληνόγλωσση

- Α. Λοβέρδος, *Για την Τρομοκρατία και το Πολιτικό Έγκλημα*,Ελλάδα,Interbooks,1987
- Μ.Μπότση,*Περί του ορισμού της τρομοκρατίας* ,Αθήνα,Τραυλός,2000
- Ν. Κλειτσίκας, Α. Speranzoni, *Φαινόμενα Τρομοκρατίας-Ο ελληνικός νεοφασισμός μέσα από τα αρχεία των Μυστικών Υπηρεσιών*, Προσκήνιο, Αθήνα 2003

2) Ξενόγλωσση

- B. Hoffman,*Inside Terrorism*,New York,Columbia,2006
- Haynes,J. *Θρησκεία και Πολιτική*,2018
- P. D.Williams,*Security Studies*, 2nd Edition,Routledge,2013
- Schmid, A. P., & Jongman, A. J, *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories and literature* ,New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1988

3)Ιστότοποι και Ηλεκτρονικές Πηγές

- Α.Καρδαρά,“*Το φαινόμενο της τρομοκρατίας:Καταβολές και ορισμός*”,16.01.2017,
<https://www.postmodern.gr/fenomeno-tis-tromokratias-katavoles-ke-orismos/> ,(τ.π 13.01.2022)
- Γ.Γρηγοριάδης,“*Η Τρομοκρατία στην Ευρώπη σε αριθμούς στα χρόνια της κρίσης*”,17.10.21,
<https://www.crimetimes.gr/%CE%B7-%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-%CF%83%CE%B5-%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B8%CE%BC%CE%BF%CF%8D%CF%82/> ,(τ.π.22.01.22)
- Μ.Μπότση,“*The Mysteries of Terrorism and Political Violence in Greece*”, σσ. 129-145,2003,
https://brill.com/view/book/edcoll/9789047403227/B9789047403227_s009.xml ,(τ.π.27.02.22)

-A.Onion, M.Sullivan & M.Mullen, “*September11Attacks*”,2018,
<https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks> ,(τ.π.27.02.22)

-S.Lichtenstein, “*Αυξανόμενη απειλή η δεξιά τρομοκρατία στην Ευρώπη*”,17.01.21,
<https://www.euro2day.gr/specials/topics/article/2059884/αυχανομενη-apeilh-h-dexia-tromokratia-sthn-eyroph.html>,(τ.π 27.02.22)